

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ
(ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ) НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

**ЦИКЛ ЗА ВИБОРОМ «РЕПРОДУКТИВНА МЕДИЦИНА»: ОСНОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ
ВИКЛАДАННЯ У МАГІСТРІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА».**

Авраменко Н.В., Барковський Д.Є., Нікіфоров О.А., Кабаченко О.В., Грідіна І.Б., Ломейко О.О., Сухонос О.С.

Запорізький державний медичний університет

**ЦИКЛ ПО ВЫБОРУ «РЕПРОДУКТИВНАЯ МЕДИЦИНА»: ОСНОВЫ И ОСОБЕННОСТИ
ПРЕПОДАВАНИЯ У МАГИСТРОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ЛАБОРАТОРНАЯ ДИАГНОСТИКА».**

*Авраменко Н.В., Барковский Д.Е., Никифоров О.А., Кабаченко Е.В., Гридина И.Б., Ломейко Е.А.,
Сухонос О.С.*

Запорожский государственный медицинский университет

**SELECTION CYCLE «REPRODUCTIVE MEDICINE»: THE BASICS AND PECULIARITIES OF
TEACHING IN MASTERS IN THE FIELD OF «LABORATORY DIAGNOSTICS».**

Avramenko N.V., Barkovsky D.E., Nikiforov O.A., Kabachenko O.V., Gridina I.B., Lomeyko O.O., Sukhonos O.S.

Zaporizhzhya State Medical University

Як в Україні загалом, так і в Запорізькій області зокрема відзначають збільшення кількості подружніх пар, які страждають на непліддя. Проблема репродуктивного здоров'я та безплідного шлюбу тісно пов'язана з процесами відтворення населення України, що має соціальне значення, а отже питання діагностики та лікування безпліддя є актуальною проблемою сьогодення. Нині триває активне впровадження репродуктивних технологій у практичну медицину, відкриваються центри штучного запліднення. Робота сучасних клінік допоміжних репродуктивних технологій (ДРТ) не можлива без висококваліфікованих фахівців і, насамперед, без лікарів-лаборантів та ембріологів.

Мета роботи: запропонувати доповнення до викладання циклу й оптимізувати засвоєння магістрами сучасних методик лабораторної діагностики в репродуктології.

Обґрунтовано доцільність створення циклу за вибором «Репродуктивна медицина» на додипломному етапі навчання магістрів за спеціальністю «Лабораторна діагностика», а також надано пояснення щодо навчального плану циклу, визначено структуру проведення лекцій і практичних занять. Мета циклу – опанувати сучасні методи лабораторної діагностики в репродуктології. Завдання – отримати теоретичні знання з основ лабораторної діагностики в репродуктивній медицині, на підставі яких виконувати лабораторний скринінг із використанням сучасних репродуктивних технологій.

Ключові слова: лабораторна діагностика, репродуктивна медицина, додипломна освіта.

Как в Украине в целом, так и в Запорожской области в частности отмечают увеличение количества супружеских пар, страдающих бесплодия. Проблема репродуктивного здоровья и бесплодного брака тесно связана с процессами воспроизводства населения Украины, имеет социальное значение, а, следовательно, вопросы диагностики и лечения бесплодия является актуальной проблемой современности. Сейчас идет активное внедрение репродуктивных технологий в практическую медицину, открываются центры искусственного оплодотворения. Работа современных клиник вспомогательных репродуктивных технологий (ВРТ) невозможна без высококвалифицированных специалистов и, прежде всего, без врачей-лаборантов и эмбриологов.

Цель работы: предложить дополнения к преподаванию цикла и оптимизировать усвоение магистрами современных методик лабораторной диагностики в репродуктологии.

Обоснована целесообразность создания цикла по выбору «Репродуктивная медицина» на преддипломном этапе учебы магистров по специальности «Лабораторная диагностика», а также представлено объяснение учебного плана цикла, определена структура проведения лекций и практических занятий. Цель цикла – овладеть современными методами лабораторной диагностики в репродуктологии. Задача – получить теоретические знания по основам лабораторной диагностики в репродуктивной медицине, на основании которых проводить лабораторный скрининг с использованием современных репродуктивных технологий.

Ключевые слова: лабораторная диагностика, репродуктивная медицина, преддипломное образование.

Both in Ukraine in general, and in the Zaporizhzhya region in particular, note the increase in the number of couples suffering from infertility. The problem of reproductive health and infertile marriage is closely linked with the processes of reproduction of the population of Ukraine, has a social significance, and, consequently, the problems of diagnosis and treatment of infertility is an actual problem of our time. Now there is an active introduction of reproductive technologies into practical medicine, centers of artificial insemination are opening. The work of modern clinics of assisted reproductive technologies (ART) is impossible without highly qualified specialists and, first of all, without laboratory assistants and embryologists.

The purpose of the work: to offer additions to the teaching of the cycle and to optimize mastering of modern methods of laboratory diagnostics in reproductology.

In the article the expediency of creation the cycle on the selection of «Reproductive medicine» on pre-diploma stage of study for the masters' degree in «Laboratory diagnostics», as well as explanation of the curriculum cycle; its structure of conducting lectures and practical classes has been determined. The purpose of the cycle is to master the modern methods of laboratory diagnostics in reproduction. The task of the cycle is to gain theoretical knowledge of basic laboratory diagnosis

in reproductive medicine and to conduct laboratory screening using modern reproductive technologies.

Key words: laboratory diagnostics, reproductive medicine, pre-diploma education.

Як в Україні загалом, так і в Запорізькій області зокрема відзначають збільшення кількості подружніх пар, які страждають на непліддя. Проблема репродуктивного здоров'я та безплідного шлюбу тісно пов'язана з процесами відтворення населення України, що має соціальне значення, а отже питання діагностики та лікування безпліддя є актуальною проблемою сьогодення [2]. Нині триває активне впровадження репродуктивних технологій у практичну медицину, відкриваються центри штучного запліднення. Робота сучасних клінік допоміжних репродуктивних технологій (ДРТ) неможлива без висококваліфікованих фахівців і, насамперед, без лікарів-лаборантів та ембріологів [2]. З огляду на це в Запорізькому державному медичному університеті у 2012 році розпочато викладання курсу за вибором «Репродуктивна медицина» на додипломному етапі навчання магістрів за спеціальністю «Лабораторна діагностика».

Мета роботи. Запропонувати доповнення до викладання циклу й оптимізувати засвоєння магістрами сучасних методик лабораторної діагностики в репродуктології.

Матеріали і методи дослідження. Дослідження виконано на основі робочої програми курсу за вибором «Репродуктивна медицина» для студентів (магістрів) вищих медичних закладів III–IV рівнів акредитації, що розроблена колективом кафедри акушерства, гінекології та репродуктивної медицини ФПО Запорізького державного медичного університету. Створення циклу підтримали ректор університету, професор Ю.М. Колесник, а також Центральний методичний кабінет з вищої медичної освіти Міністерства охорони здоров'я України [7]. Результати та їх обговорення Завдання циклу за вибором «Репродуктивна медицина»:

- вивчити організацію роботи та розглянути структурні підрозділи лабораторії репродуктивного спрямування;
- опанувати лабораторні методики діагностики інфекцій, що передаються статевим шляхом;
- вивчити показання та опанувати методики імуноферментного й імунофлуоресцентного аналізів;
- визначити показання до застосування цитогенетичних методик дослідження;
- вивчити особливості застосування полімеразної ланцюгової реакції в медичній практиці;
- визначити місце цитоморфологічної діагностики в гінекологічній та андрологічній практиці;
- розглянути та вивчити лабораторні аспекти допоміжних репродуктивних технологій.

У результаті опанування навчальної дисципліни магістр повинен знати:

- організацію роботи та структуру лабораторії репродуктивного спрямування;
- найпоширеніші лабораторні методики, що застосовуються в медичній практиці для діагностики захворювань, котрі передаються статевим шляхом;
- основні параметри виконання імуноферментного й імунофлуоресцентного аналізів;
- порядок та умови використання клінічних, цитоморфологічних і цитогенетичних методик у репродуктивній медицині;
- умови перебігу й основні вимоги до постановки полімеразної ланцюгової реакції;

• показання та протипоказання до використання допоміжних репродуктивних технологій.

Студент повинен уміти:

- інтерпретувати основні законодавчі та нормативні акти, що регламентують організацію роботи лабораторії репродуктивного напрямку;
- характеризувати основні клінічні форми захворювань, що передаються статевим шляхом;
- фарбувати нативний матеріал за методом Романовського-Гімзи;
- виконувати бактеріоскопію інфекцій, що передаються статевим шляхом;
- здійснювати забір матеріалу для визначення інфекцій TORCH-комплексу;
- використовувати імуноферментний та імунофлуоресцентний методи;
- визначити етапи неонатального скринінгу;
- застосовувати цитогенетичні методи дослідження;
- інтерпретувати дані лабораторної діагностики новонароджених на фенілкетонурію, вроджений гіпотеріоз, адреногенітальний синдром і муковісцидоз;
- брати участь у постановці полімеразної ланцюгової реакції;
- досліджувати та оцінювати властивості цервікального слизу;
- досліджувати сім'яну рідину: давати кількісну та якісну оцінку еякуляту, виконувати дослідження взаємодії сперматозоїдів із цервікальним слизом;
- використовувати тести експрес-діагностики (тести in vivo та in vitro);
- інтерпретувати клінічні, цитоморфологічні методи діагностики в репродуктивній медицині;
- брати участь у вилученні яйцеклітин та проведенні штучного запліднення із використанням екстракорпоральних методів.

Цикл проводиться на базі кафедри акушерства, гінекології та репродуктивної медицини ФПО Запорізького державного медичного університету, що знаходиться на території КУ «Запорізький обласний центр реабілітації репродуктивної функції людини». Лікувальний заклад устаткований сучасним обладнанням, мультимедійними технологіями навчання, можливістю проведення конференцій і майстер-класів.

«Репродуктивна медицина» є курсом за вибором, тобто магістри вивчають її за вибором і за професійним спрямуванням. До змісту програм включено такі актуальні теми сучасної лабораторної репродуктології:

організація роботи та структура лабораторій репродуктивного напрямку; інфекційний скринінг із використанням методу полімеразної ланцюгової реакції та імуноферментного аналізу; гормональний скринінг у репродуктивній андрології та гінекології; оцінка властивостей цервікального слизу та взаємодії його зі сперматозоїдами; цитоморфологічна діагностика в андрології та гінекології, основи ембріології при використанні допоміжних репродуктивних технологій.

На вивчення циклу передбачено 60 годин, із них – 10 лекційних, 40 практичних, 10 – для самостійного вивчення дисципліни. Співробітники кафедри відпрацювали практику методично обґрунтованого викладання як лекційного, так і практичного курсів. На лекціях і практичних заняттях висвітлюються основні теоретичні та найскладніші розділи лабораторної діагностики в репродуктивній медицині.

В умовах скорочення аудиторних годин за рахунок збільшення часу на СРС необхідна переорієнтація навчання з лекційно-нормативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форму [3,5,6]. Для цього викладачі кафедри для глибокого опанування дисципліни запропонували магістрам такі теми для самостійного опрацювання:

- матеріально-технічна база лабораторії екстракорпорального запліднення;
- захворювання, що передаються статевим шляхом;
- етіопатогенетичні особливості перебігу та лабораторна діагностика сифілісу, гепатитів, ВІЛ-інфекції;
- генетичні аспекти репродуктивного здоров'я;
- етіопатогенетичні особливості перебігу та лабораторна діагностика синдрому Клайнфелтера, синдрому «хвиного євнуха», синдрому Дауна;
- етіопатогенетичні особливості перебігу та лабораторна діагностика вродженого гіпотеріозу, муковісцидозу;
- етіопатогенетичні особливості перебігу та лабораторна діагностика передпухлинних та процесів шийки матки;
- лабораторна діагностика ендокринних порушень у гінекології та андрології;
- показання та протипоказання до штучної інсемінації.

Форми контролю та система оцінювання здійснюється відповідно до вимог програми дисципліни та інструкції про систему оцінювання навчальної діяльності, що затверджена МОЗ України (2005 р.) [1,4]. Контроль теоретичних знань магістрів здійснюється під час семінарських занять із подальшою перевіркою ефективності опанування практичних навичок під час практичних занять. Оцінювання тем, що виносяться лише на самостійну роботу і не розглядаються протягом аудиторних занять, відбувається під час підсумкового модульного контролю. Для перевірки теоретичної та практичної підготовки наприкінці курсу здійснюється підсумковий контроль у вигляді співбесіди із завідувачем кафедри та куратором циклу за ключовими питаннями, які було висвітлено під час вивчення дисципліни.

Висновки

1. Викладання циклу за вибором «Репродуктивна медицина» на додипломному етапі навчання магістрів за спеціальністю «Лабораторна діагностика» в медичних вишах України є актуальним, важливим і сприяє якійсній підготовці сучасних висококваліфікованих фахівців.

2. Технологічний розвиток медицини потребує від закладів переддипломної освіти постійного удосконалення педагогічного процесу, підвищення рівня фахової підготовки викладачів і створення центрів із потужною матеріально-технічною базою для підготовки високо-кваліфікованих спеціалістів лабораторної справи.

Література

1. Допоміжні репродуктивні технології лікування безпліддя: Навчальний посібник / За ред. проф. Ф.В. Дахно, чл.-кор. НАМН України проф. В.В. Камінського та проф. О.М. Юзька. — Київ, 2011. — 336 с.
2. Дидактичні технології викладання питань репродуктивного здоров'я: Навчально-методичний посібник для викладачів / [Ю. В. Вороненко, А. І. Бойко, Н. Г. Гойда, О. В. Грищенко, В. П. Квашенко, В. В. Краснов, В. І. Пирогова, О. Ф. Пімінов, С. П. Посохова, Н. Й. Сало, О. В. Шманько]. — К. : Книга-плюс., 2011. — 192 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 // Відомості Верховної Ради. — 2014.— № 37, 38.

4. Луцьова Г.Г., Ліпкан Г.М., Завадецька О.П., Федорова Т.Т., Олійник О.А., Погоріла Л.І. Дослідження еякуляту в діагностиці чоловічого непліддя : Навчально-методичний посібник для лікарів. — Київ, 2010. — 103 с.

5. Можливості покращання підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю «Лабораторна діагностика» / Луцьова Г.Г., Федорова Т.Т., Завадецька О.П., Погоріла Л.І., Олійник О.А. // Збірник наукових праць співробітників НМА-ПО імені П.Л. Шупика». — Київ. — 2014. — Кн.1 — С. 614- 618.

6. Навчальний курс з планування сім'ї та репродуктивного здоров'я. Посібник для викладача / В.І.Пирогова у складі авторського колективу — Київ, 2010.- 604с.

7. Основы репродуктивной медицины: Практическое руководство / Под ред. чл.-корр. НАМН Украины проф. В.К. Чайки. — 2-е изд., испр. и доп. — Донецк: Лавис, 2011. — 896 с.

8. Стратегія підготовки спеціалістів з лабораторної медицини в Україні / Луцьова Г.Г., Олійник О.А., Завадецька О.П., Сергієнко Л.І., Федорова Т. Т. Кривенко Є.О., // Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика». — Київ. — 2015. — Кн.- с.

9. Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяченої 60-річчю ТДМУ (Тернопіль, 18-19 трав. 2017 р.) : у 2 т. / Терноп. держ. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського. — Тернопіль : ТДМУ, 2017. — Т. 1. — 211 с.

References:

1. Dakhno F.V., Kaminskyi V.V., Yuzka O.M. (2011) *Dopomizhni reproduktyvni tekhnologii likuvannia bezpliddia [Assistive reproductive technologies for the treatment of infertility]*. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Voronenko Iu. V., Boiko A. I., Hoida N. H. (2011) *Dydaktychni tekhnologii vykladannia pytan reproduktyvnoho zdorov'ia [Didactic technology of teaching reproductive health]*. Kyiv. Knyha-plus. [in Ukrainian].
3. (2014) *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.07.2014. Vidomosti Verkhovnoi Rady. № 37, 38. [The law of Ukraine «On higher education» from 01.07.2014. Vedomosti of the Verkhovna Rada. № 37, 38.]*. Kyiv. [in Ukrainian].
4. Lunova H.H., Lipkan H.M., Zavadetska O.P., Fedorova T.T., Oliinyk O.A., Pohorila L.I. (2010) *Doslidzhennia eiakuliatu v diahnozytsi cholovichoho nepliddia. [Investigation of the ejaculate in the diagnosis of male infertility]*. Kyiv. [in Ukrainian].
5. Lunova H.H., Fedorova T.T., Zavadetska O.P., Pohorila L.I., Oliinyk O.A. (2014) *Mozhl yvosti pokrashchannia pidhotovky likariv-interniv za spetsialnistiu Laboratorna diahnozytika.[Improving the training of doctors-interns due to specialty Laboratory diagnostics]*. Kyiv. pp. 614- 618. [in Ukrainian].
6. Pyrohova V.I (2010) *Navchalnyi kurs z planuvannia sim'i ta reproduktyvnoho zdorov'ia. [Training course on family planning and reproductive health.]* Kyiv. [in Ukrainian].
7. Chaiky V.K. (2011) *Osnovy reproduktyvnoi medytsyny. [Fundamentals of Reproductive Medicine.]* Praktycheskoe rukovodstvo. Donetsk. Lavys, 896 p. [in Ukrainian].
8. Lunova H.H., Oliinyk O.A., Zavadetska O.P., Serhiienko L.I., Fedorova T. T. Kryvenko Ye.O. (2015) *Stratehiia pidhotovky spetsialistiv z laboratornoi medytsyny*

v Ukraini. [Strategy of training specialists in laboratory medicine in Ukraine]. Kyiv. [in Ukrainian].

9. (2017) Materialy XIV Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu, prysviachenoї 60-richchiu TDMU.

Suchasni pidkhody do vyshchoї medychnoi osvity v Ukraini. [Modern approaches to higher medical education in Ukraine]. Ternop. derzh. med. un-t imeni I. Ya. Horbachevskoho. Ternopil. [in Ukrainian].

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ З ПИТАНЬ НЕВІДКЛАДНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОГО ДОСТУПУ

Андрєєв Є.В., Кучин Ю.Л., Калініна С.Ю.

Національний медичний університет імені О.О.Богомольця

Вступ. Серцево-судинні захворювання (ССЗ) є найчастішою причиною смерті в Україні. На них приходиться від 62 до 64% всіх випадків. Але ще гіршою є ситуація із смертністю від ССЗ серед осіб, що позбавлені волі. Слід відмітити, що значна частина ув'язнених мала проблеми із здоров'ям до початку перебування у місці відбування покарання, мала низький рівень обстеження та не проходила системного лікування. В умовах обмеженого доступу відбувається загострення та погіршення перебігу хронічних захворювань, які мали місце до суду. Медична служба Державної пенітенціарної служби (ДПтС) не має в штаті, за звичай, лікарів-кардіологів. Тому надавати допомогу вимушені лікарі інших спеціальностей. При підвищенні кваліфікації лікарів (зокрема, психіатрів, фтизіатрів, терапевтів та інш.) мало уваги приділяється питанням невідкладної допомоги при кардіологічних захворюваннях. Саме тому Міжнародний комітет Червоного Хреста (ICRC) ініціював проведення в умовах Національного медичного університету імені О.О.Богомольця інституту післядипломної підготовки проведення спеціалізованих курсів тематичного удосконалення.

Основна частина. Метою проведення курсів тематичного удосконалення (ТУ) було підвищення кваліфікації лікарів ДПтС з питань невідкладної допомоги при кардіологічних захворюваннях в умовах обмеженого доступу. Нами проведені курси для 2 груп по 10 лікарів.

Результати засвоєння знань оцінювались за відсотком вірних відповідей при тестуванні у програмній оболонці ELEX (Україна) за спеціальністю «Кардіологія» рівень «спеціаліст» двічі – на початку курсів та наприкінці. Початкові результати склали 37,2±3,7%. Наприкінці курсів відмічено зростання показників до 51,6±2,9%. В середньо-

му приріст відсотків вірних відповідей склав 37,9±3,4%%. Жоден із лікарів не виконав мінімального прохідного рівня тестів (75%), на відміну від лікарів, котрі проходили курси спеціалізації. Серед випускників даних курсів (29 слухачів) середній рівень за 3 роки склав 87,2±4,2%. Окремо була проведена підготовка практичних навичок серцево-легеневої реанімації, за результатами котрої всі 20 лікарів здали іспит по протоколу Basic Life Support (BLS).

Висновки. 1. Проведення курсів тематичного удосконалення суттєво підвищує кваліфікацію лікарів ДПтС з питань невідкладної допомоги при кардіологічних захворюваннях.

2. Однократно проведені курси ТУ не дають можливості надавати допомогу в повному обсязі в умовах обмеженого доступу без підключення лікарів-кардіологів системи МОЗ України.

Література

1. Здоровье в исправительных учреждениях//под. ред. Stefan Enggist, Lars Møller, Gauden Galea и Caroline Udesen.- United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna International Centre.- 2015.- http://www.unodc.org/documents/hiv-aids/publications/Prisons_and_other_closed_settings/2014_WHO_UNODC_Prisons_and_Health_rus.pdf

2. Moller L et al ., eds. Здоровье в исправительных учреждениях. Руководство ВОЗ по основным аспектам охраны здоровья в местах лишения свободы. Копенгаген, Европейское региональное бюро ВОЗ, 2007 (http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0016/111247/E90174R.pdf.ua, по состоянию на 6 января 2015 г.)

3. Українська База Медико-Статистичної Інформації 2017 р. // <http://medstat.gov.ua/ukr/news.html.id=203>

УДК 61:007:614.252:378.22

ОБҐРУНТУВАННЯ СТРУКТУРИ ПОРТФОЛІО ЛІКАРЯ ПІД ЧАС ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ТА БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛІКАРЯ

Бабінцева Л. Ю., Суханова О. О.

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика

Вступ. Характерними рисами сучасної післядипломної медичної освіти є створення нових освітніх технологій, орієнтованих на формування лікарями фахових компетентностей, самореалізацію, особистісний розвиток, організацію ефективної взаємодії з іншими спеціалістами під час професійної діяльності. У цих умовах стає актуальною проблема реалізації особистісно-орієнтованих технологій освіти, зокрема портфоліо [1].

Основна частина. «Портфоліо є одним із засобів накопичення індивідуальних результатів освіти та відо-

бражає всі досягнення суб'єкту навчання (навчальні, пізнавальні, професійні), а також виступає як доказовий засіб досягнутих результатів» [2]. У сучасних умовах під портфоліо також розуміють веб-технологію, орієнтовану на відображення навчальних або професійних успіхів спеціаліста [3].

Нами проаналізовано дані літератури щодо організації портфоліо в контексті створення стандартів інформації безперервного професійного розвитку лікарів. З усіх різновидів е-портфоліо найбільш важливими для проце-